

Mitään ei tapahtunut, kaikki hyvin?

Historiantutkija ilahtuu harvemmin siitä, ettei mitään tapahtunut.

Syyskuun 11. päivänä tämä ajatus oli kuitenkin päällimmäisenä. Se antoi tilaa myös viime vuoden historiallisten muutosten pohdinnalle.

Vuoden takaiset muistot olivat tiedotusvälineissä esillä hillitysti. Reaktiot näyttivät hyvin valmistetuilta ja analyttisiltä. Ne eivät olleet kritiikittömiä sille muutosprosessille, joka on leimannut kansainvälistä politiikkaa viimeisen vuoden aikana. Ongelmat, jotka ovat selvästi hiertämässä "terrorismin vastaisen sodan" liittouman sisällä, ja se kritiikki, joka juontaa juurensa Yhdysvaltojen suhtautumisesta kansainvälisen oikeuden periaatteita vastaan esimerkiksi sotarikolliskysymyksessä, ovat mediassa hyvin esillä. Silti on selvää, että Yhdysvaltojen johtoasema maailman asioiden hoidossa on vahvistunut.

"Terrorismin vastaisen sodan" ongelmallisuus näkyy monilla muillakin tasoilla. Jo vuosi sitten viittasin pääkirjoituksessani aatteelliseen ongelmaan, jonka "ikuisen sodan" -käsite aiheuttaa demokratialle. Demokratiassa asioiden ratkaiseminen neuvotteluilla ja sopimuksilla on aivan keskeistä. Muut ratkaisumallit liitetään yleensä aivan toisenlaisiin järjestelmiin.

Myöskään sen havaitseminen, että Yhdysvaltojen julistama "ikuinen sota" on hyvin konkreettinen sota, joka uusintaa itse itseänsä, ei vaadi suuria ennustajanlahjoja. Hyväksymällä "ikuisen sodan" -käsite hyväksytään samalla jatkuvuus: Afganistanin vallanvaihdos ei riitä, ja tähtäin siirtyy kohta mitä ilmeisimmin Irakiin, sitten jonnekin muualle.

Jatkuvuus ei ole ainoa "ikuisen sodan" aiheuttama ongelma. Kyse on myös "ikuisen sodan" jatkuvasta ekspansiosta, sillä

sota ei tietenkään ole vain Yhdysvalloille ominainen konfliktien ratkaisumalli.

Venäjä, joka on antanut täyden tukensa "terrorismin vastaiselle sodalle" osin saadakseen itselleen vapauden toimia samankaltaiseksi, on jo kahdesti hakenut sodalla ratkaisua Tsetsenian-kysymykseen, eikä se ole arastellut pommittaa omien naapurivaltioidensa territoriota silloin, kun se yksipuolisesti ilmoittaa havainneensa siellä "terroristeja". Israel käy omaa "terrorisminvastaista" sotaansa Palestiinaa vastaan. Filippiineilläkin "terrorismin vastainen sota" muodostui perusteeksi voimakkaalle sotilaallisille offensiiveille, jota Yhdysvallat asiantuntijoineen ja erikoisjoukkoineen tuki.

Sotilaalliset valmistelut Irakia vastaan ovat tätä kirjoitettaessa täydessä käynnissä. Yhdysvallat voi tätä nykyä luottaa täydellisesti vain uskollisimman liittolaisensa Iso-Britannian tukeen, vaikka 90 valtiota on tavalla tai toisella ilmoittanut virallisesti tuestaan Yhdysvaltojen käymälle "terrorismin vastaiselle sodalle".

Näyttäisi siltä, että kaikki muut valtiot kaipaisivat täydelle tuelleen älyllisesti edes siedettäviä ja mieluummin riittävän konkreettisia perusteita. Muiden valtioiden tosiasiallinen epäröinti osoittaa, ettei "ikuinen sota" tai "terrorismin vastainen sota" ole vielä kehittynyt omaksi irvikuvakseen, joka sen sijaan, että ehkäisisi sotaa ja sodankaltaisia tilanteita, tuottaa niitä. Mielestäni kyse on "terrorismin vastaisen sodan" tai "ikuisen sodan" kaltaisista epämääräisistä käsitteistä juontuva uhkakuva. Tätä käsitteistöä ei selventänyt presidentti Bushin puhe Yhdistyneissä Kansakunnissa ja puhe onkin saanut varsin ristiriitaisen vastaanoton kaikkialla maailmassa.

Tämän sanominen ei tietenkään merkitse Yhdysvaltain vastustamista sen toimissa terrorin ehkäisemiseksi eikä kyse ole myöskään tuesta terrorismille tai esimerkiksi Saddam Husseinin hallinnalle, puhumattakaan entisestä Taleban-hallinnosta.

Oleellista on, että kriittinen pohdiskelu ja keskustelu on välttämätön demokratian ylläpitämiseksi - onneksi vuoden takaisille kritiikin kielloille ei ole tullut jatkoa. Se olisikin ollut omituista, sillä juuri kritiikki ja keskustelun vapaus ollut yhdysvaltalaisen liberaalisen demokratian peruseriäitteitä. Yhdysvaltain puolustusministeri Donald

Rumsfeldin kirjoitus ("Syyskuun 11. päivän muisto ja sanoma", Helsingin Sanomat, 11.9.2002) on tässä mielessä myönteinen osoitus muutoksesta kritiikin suhteen: päättäväisestä asenteesta huolimatta kirjoituksella on myös keskustelevaluonne, joka ottaa huomioon asiallisen kritiikin, vaikka argumentoikin sitä vastaan.

Itse muistojuhlat olivat hillitty kokonaisuus, jossa uhrien ja henkensä WTC:n pelastustöissä menettäneiden muistoa vaalittiin hyvällä maulla. He ansaitsevat hiljaisen hetkensä. Maailman eri kolkilla sodissa ja köyhyyden tai luonnonkatastrofien takia menehtyneiden puolesta sen sijaan pitäisi väliin meluta enemmänkin.

Helsingissä 12.9. 2002

Jari Sedergren

päätoimittaja

ENNEN JA NYT
Historian tietosanomamat